

Wyrok z dnia 25 lutego 2008 r.

I UK 249/07

Utrata prawa do zasiłku chorobowego dotyczy tylko okresu objętego świadczeniem (zwolnieniem) lekarskim, w którym nastąpiło podjęcie pracy zarobkowej, a nie całego okresu zasiłkowego (art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, jednolity tekst: Dz.U. z 2005 r. Nr 31, poz. 267 ze zm.).

Przewodniczący SSN Jerzy Kwaśniewski, Sędziowie SN: Józef Iwulski (sprawozdawca), Małgorzata Wrębiakowska-Marzec.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 25 lutego 2008 r. sprawy z odwołania Marzanny K. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w Ł. o prawo do zasiłku chorobowego i świadczenia rehabilitacyjnego, przyznanie świadczenia rehabilitacyjnego, na skutek skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Łodzi z dnia 26 marca 2007 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu-Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Łodzi do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e

Wyrokiem z dnia 30 października 2006 r. [...] Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Łodzi oddalił odwołania ubezpieczonej Marzanny K.: 1) od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w Ł. pozbawiającej jej prawa do zasiłku chorobowego za okres od 9 lutego 2005 r. do 6 października 2005 r. oraz prawa do świadczenia rehabilitacyjnego za okres od 7 października 2005 r. do 30 listopada 2005 r. i zobowiązującej ją do zwrotu powyższych świadczeń, a także odmawiającej Marzannie K. prawa do wypłaty świadczenia reha-

bilitacyjnego za okres od 1 grudnia 2005 r. do 4 stycznia 2006 r.; 2) od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w Ł. odmawiającej Marzannie K. prawa do wypłaty świadczenia rehabilitacyjnego za okres od 5 stycznia 2006 r. do 4 kwietnia 2006 r. Rozstrzygnięcie Sądu Rejonowego zapadło na tle następującego stanu faktycznego.

Marzanna K. podlegała dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu z tytułu prowadzenia działalności pozarolniczej. W okresie od dnia 9 lutego 2005 r. do dnia 4 stycznia 2006 r. ubezpieczona była niezdolna do pracy i za okres od 9 lutego 2005 r. do 6 października 2005 r. pobierała zasiłek chorobowy. Decyzją organu rentowego z dnia 2 listopada 2005 r. zostało ubezpieczonej przyznane świadczenie rehabilitacyjne za okres od 7 października 2005 r. do 4 stycznia 2006 r. Z dniem 1 grudnia 2005 r. organ rentowy wstrzymał wypłatę świadczenia rehabilitacyjnego w związku z prowadzonym postępowaniem wyjaśniającym. Ubezpieczona prowadzi działalność gospodarczą pod nazwą Przedsiębiorstwo Wielobranżowe „M.” w K., której przedmiotem jest świadczenie usług fryzjerskich. W dniu 4 marca 2005 r. ubezpieczona - korzystająca wówczas z zasiłku chorobowego - zawarła z Okręgową Komisją Egzaminacyjną w Ł. umowę, na podstawie której zobowiązała się za wynagrodzeniem do zapewnienia w dniu 20 marca 2005 r. warunków do przeprowadzenia szkoleń kandydatów na egzaminatorów egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie fryzjera. Z kolei, na podstawie umowy z Okręgową Komisją Egzaminacyjną w Ł. z dnia 20 czerwca 2005 r. ubezpieczona zobowiązała się za wynagrodzeniem do zapewnienia w dniach od 22 czerwca 2005 r. do 31 lipca 2005 r. warunków do przeprowadzenia etapu praktycznego egzaminu zawodowego. W zakładzie ubezpieczonej przeprowadzono egzaminy w dniach 22 i 23 czerwca 2005 r., a Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Ł. zgłosiła Marzannę K. do ubezpieczenia zdrowotnego z tytułu zawarcia powyższych umów. Kolejną umowę, dotyczącą przeprowadzenia egzaminu w dniu 19 czerwca 2005 r., ubezpieczona zawarła z Okręgową Komisją Egzaminacyjną w dniu 12 czerwca 2005 r. i za jej wykonanie otrzymała wynagrodzenie. Na podstawie umów zlecenia z 2 czerwca 2005 r. i z 20 czerwca 2005 r. ubezpieczona zobowiązała się pełnić funkcję członka zespołu egzaminacyjnego podczas egzaminu praktycznej nauki zawodu. W czerwcu 2005 r. ubezpieczona faktycznie pełniła taką funkcję podczas egzaminu przeprowadzonego w K. i otrzymała z tego tytułu wynagrodzenie. Wszelkie czynności Przedsiębiorstwa Wielobranżowego „M.” związane z przygotowaniem egzaminu zawodowego wykonywały zatrudnione w Przedsiębiorstwie fryzjerki. Pod-

czas egzaminów ubezpieczona nie była obecna w zakładzie i nie uczestniczyła również w szkoleniach kandydatów na egzaminatorów.

Sąd Rejonowy powołał się na art. 17 ust. 1 i art. 22 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (jednolity tekst: Dz.U. z 2005 r. Nr 31, poz. 267 ze zm.) i wyszedł z założenia, że przedmiotem sporu jest ocena, czy podpisanie przez ubezpieczoną przedmiotowych umów mieści się w zakresie pojęcia „pracy zarobkowej” lub „wykorzystywania zwolnienia lekarskiego w sposób niezgodny z jego celem”. Sąd Rejonowy uznał, że pracą zarobkową w rozumieniu art. 17 ust. 1 powołanej ustawy jest każda aktywność ludzka zmierzająca do osiągnięcia zarobku, w tym pozarolnicza działalność gospodarcza, choćby nawet polegała na czynnościach nieobciążających w istotny sposób organizmu przedsiębiorcy pozostającego na zwolnieniu lekarskim. W ocenie Sądu pierwszej instancji, doglądanie spraw własnej firmy w trakcie zwolnienia lekarskiego grozi utratą prawa do zasiłku chorobowego. W tym znaczeniu, podpisanie przez ubezpieczoną osobiście spornych umów, pobranie za ich wykonanie wynagrodzenia i uczestniczenie w egzaminie przeprowadzonym w K. było wykonywaniem pracy zarobkowej. Sąd pierwszej instancji zwrócił uwagę na kompensacyjny charakter zasiłku chorobowego i świadczenia rehabilitacyjnego, przemawiający za szerokim rozumieniem pojęcia pracy zarobkowej jako wszelkiej aktywności ludzkiej zmierzającej do uzyskania zarobku. Zdaniem Sądu Rejonowego, zwłaszcza pełnienie przez ubezpieczoną za wynagrodzeniem na podstawie umowy zlecenia w czerwcu 2005 r. obowiązków członka zespołu egzaminacyjnego w K., należy uznać za wykonywanie pracy zarobkowej. W konsekwencji Sąd uznał, że ubezpieczona straciła prawo do zasiłku chorobowego i świadczenia rehabilitacyjnego za cały okres niezdolności do pracy, a więc za okres od dnia 9 lutego 2005 r. do 4 stycznia 2006 r. Co do prawa ubezpieczonej do świadczenia rehabilitacyjnego za okres od dnia 5 stycznia 2006 r. do 4 kwietnia 2006 r., Sąd Rejonowy podniósł, że ubezpieczona nie wyczerpała zasiłku chorobowego wobec pozbawienia jej prawa do niego, a zatem nie spełniła przesłanki wymaganej przez art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r.

Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Łodzi wyrokiem z dnia 26 marca 2007 r. [...] oddalił apelację ubezpieczonej od wyroku Sądu pierwszej instancji. Sąd Okręgowy stwierdził, że podjęte przez ubezpieczoną czynności odpłatne w okresie zwolnienia lekarskiego, w ramach prowadzonej przez nią jednoosobowej działalności gospodarczej, zmierzały do uzyskania zarobku. W ocenie Sądu

odwoławczego, wykonywanie innej pracy zarobkowej w okresie zwolnienia lekarskiego jest wystarczającą przyczyną utraty prawa do zasiłku chorobowego za cały okres niezdolności do pracy, bez względu na to, czy jej wykonywanie było z przyczyn zdrowotnych przeciwwskazane i czy mogło przedłużyć okres niezdolności do pracy. Z tego względu nie miały znaczenia ustalenia, z jakich przyczyn ubezpieczona korzystała ze zwolnienia lekarskiego i jakie były zalecenia lekarskie oraz czy rodzaj wykonywanych czynności mógł pogorszyć jej stan zdrowia. W obecnym stanie prawnym dwie przesłanki zawarte w art. 17 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. są bowiem od siebie niezależne i każda z nich stanowi samodzielną podstawę pozbawienia prawa do zasiłku. Czynność polegająca na podpisaniu umów i ich wysłaniu pocztą nie była tylko czynnością formalną, techniczną, do której ubezpieczona była zobowiązana jako pracodawca, bowiem ubezpieczona - podejmując się przygotowania warunków do przeprowadzenia egzaminu i uczestniczenia w nich - „wyznaczyła kierunek działalności zarobkowej, którą prowadziła”. W ocenie Sądu odwoławczego, nie zasługiwał na uwzględnienie zarzut, że błędnie pozbawiono ubezpieczoną prawa do zasiłku chorobowego (a następnie świadczenia rehabilitacyjnego) za cały okres jego pobierania, a nie tylko za okres jednostkowego zwolnienia lekarskiego, w czasie którego ubezpieczona podejmowała czynności zarobkowe. Zdaniem Sądu drugiej instancji, należy zwrócić uwagę na treść art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r., w którym jest mowa o utracie prawa do zasiłku chorobowego za cały okres tego zwolnienia, a więc „można dodać - zwolnienia uprawniającego do otrzymania zasiłku chorobowego”. Według Sądu Okręgowego, okres nieprzerwanego zwolnienia z tej samej przyczyny jest „jednym zwolnieniem lekarskim, a nie kilkoma zwolnieniami”. Sąd odwoławczy podtrzymał także stanowisko Sądu Rejonowego co do odmowy przyznania ubezpieczonej prawa do świadczenia rehabilitacyjnego, wywodząc, że skoro okres pobierania świadczenia rehabilitacyjnego był w rzeczywistości okresem pobierania zasiłku chorobowego, to okres zasiłkowy nie został wyczerpany. Utrata prawa do zasiłku chorobowego i świadczenia rehabilitacyjnego powoduje natomiast, że ubezpieczonej nie może być przyznane świadczenie za dalszy okres niezdolności do pracy.

Wyrok Sądu Okręgowego ubezpieczona zaskarżyła w całości skargą kasacyjną, zarzucając błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. „polegającą w szczególności na: 1) przyjęciu tezy, iż podpisanie dokumentu przesłanego pocztą na adres domowy (..) nie mieści się w pojęciu czynności o charakterze formalnoprawnym, i stanowi świadczenie pracy, dając tym

samym podstawę do pozbawienia ubezpieczonego prawa do zasiłku chorobowego i świadczenia rehabilitacyjnego (...), mimo iż jednostka chorobowa, w związku, z którą ubezpieczona przebywała na zwolnieniu lekarskim, nie wykluczała możliwości dokonania takiej czynności, i to bez ujemnego wpływu na stan zdrowia ubezpieczonej; 2) uznaniu, iż uczestnictwo w komisji egzaminacyjnej (pełnienie funkcji egzaminatora) można uznać za wykonywanie pracy, uzasadniające pozbawienie powódki prawa do zasiłku chorobowego i rehabilitacyjnego (...); 3) przyjęciu tezy, iż zwrot użyty w przepisie art. 17 ust. 1 *in fine*, iż ubezpieczony (...) traci prawo do zasiłku chorobowego za cały okres tego zwolnienia pozbawia ubezpieczonego prawa do zasiłku chorobowego nie za okres objęty konkretnym zwolnieniem lekarskim (tj. 10.06.2005 - 07.07.2005), ale za okres całej absencji chorobowej ubezpieczonego w pracy, obejmującej kilka zwolnień lekarskich (tj. 09.02.2005 - 06.10.2005), a więc zastosowanie niedopuszczalnej w odniesieniu do powołanego przepisu prawa materialnego - art. 17 ust. 1, rozszerzającej interpretacji poprzez przyjęcie, iż w przedmiotowej sprawie zachodzą przesłanki do pozbawienia uprawnień do zasiłku rehabilitacyjnego, choć zdarzenia prawne miały miejsce w innym okresie niż okres zasiłku rehabilitacyjnego”.

W uzasadnieniu skargi kasacyjnej ubezpieczona wskazała w szczególności, że jej aktywność ograniczała się do złożenia podpisu na umowach przesłanych za pośrednictwem poczty na jej adres zamieszkania, bez wykonywania czynności zmierzających do przygotowania zakładu do egzaminu w okresie niezdolności do pracy. Czynności te wykonywała „jedynie w (...) dwóch datach, objętych różnymi zwolnieniami lekarskimi, które jednocześnie nie obejmowały całego okresu niezdolności do pracy” (4 marca 2005 r. i 20 czerwca 2005 r.), gdyż w czasie od 9 lutego 2005 r. do 4 stycznia 2006 r. „w sumie miała osiem zwolnień lekarskich”. Według skarżącej, wniosek Sądów obu instancji, że pozbawienie zasiłku chorobowego i świadczenia rehabilitacyjnego powinno obejmować cały okres niezdolności do pracy, nie ma oparcia w art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r., a „wręcz stoi w opozycji z poglądami komentatorów i doktryny, a także ze stanowiskiem Sądu Najwyższego”. Skarżąca, powołując wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 lipca 2000 r., II UKN 634/99, wywiodła, że utrata prawa do zasiłku obejmuje cały okres zwolnienia lekarskiego, ale dotyczy to każdego zwolnienia z osobna. Skutków zachowania ubezpieczonego w danym okresie nie można rozciągać więc na zwolnienie w innym okresie chorobowym. W przeciwnym razie dochodzi do rozszerzającej interpretacji przepisu i przypisania mu charakteru specyficznej sankcji karnej. W ocenie skarżącej, z tego względu nastąpiła

oczywiście wadliwa wykładnia wskazanego przepisu i w konsekwencji wadliwe - bo zaostrome - określenie jego skutków prawnych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z wiążących Sąd Najwyższy ustaleń faktycznych (art. 398¹³ § 2 k.p.c.) wynika, że skarżąca została pozbawiona prawa do zasiłku chorobowego za okres od 9 lutego 2005 r. do 6 października 2005 r. oraz prawa do świadczenia rehabilitacyjnego za okres od 7 października 2005 r. do 30 listopada 2005 r., a także odmówiono jej wypłaty świadczenia rehabilitacyjnego za okres od 1 grudnia 2005 r. do 4 stycznia 2006 r., a następnie za okres od 5 stycznia 2006 r. do 4 kwietnia 2006 r. Ubezpieczona była niezdolna do pracy w okresie od 9 lutego 2005 r. do 4 stycznia 2006 r. (według twierdzeń skargi na podstawie 8 zwolnień lekarskich), a w dniach 4 marca 2005 r. i 22 czerwca 2005 r. zawarła umowy w sprawie zapewnienia za wynagrodzeniem warunków szkoleń. Z kolei, w dniu 2 czerwca 2005 r. oraz 20 czerwca 2005 r. skarżąca zawarła umowy zlecenia o pełnienie za wynagrodzeniem funkcji członka komisji egzaminacyjnej i funkcję tę wykonywała w czerwcu 2005 r.

W ramach zarzutu obrazy art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. skarżąca podniosła trzy kwestie. Po pierwsze, uważa, że „podpisanie dokumentu przesłanego pocztą na adres domowy” mieści się w pojęciu czynności o charakterze formalnoprawnym i nie stanowi świadczenia pracy, a przez to nie daje podstawy do pozbawienia prawa do zasiłku chorobowego (świadczenia rehabilitacyjnego) w sytuacji, gdy choroba nie wyklucza dokonania takiej czynności (nie ma ujemnego wpływu na stan zdrowia). Po drugie, przyjmuje, że uczestnictwa w pracach komisji egzaminacyjnej w roli egzaminatora nie można uznać za wykonywanie pracy, uzasadniającej pozbawienie prawa do zasiłku chorobowego. Po trzecie, wywodzi, że utrata prawa do zasiłku chorobowego „za cały okres tego zwolnienia” w rozumieniu art. 17 ust. 1 *in fine* ustawy nie oznacza pozbawienia prawa do zasiłku chorobowego za okres całej absencji chorobowej (obejmującej kilka zwolnień lekarskich), lecz jedynie za okres objęty konkretnym zwolnieniem lekarskim.

W myśl art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r., zasiłek chorobowy przysługuje ubezpieczonemu, który stał się niezdolny do pracy z powodu choroby w czasie trwania ubezpieczenia chorobowego. Zasiłek ten przysługuje przez okres trwania niezdolności do pracy z powodu choroby, nie dłużej niż przez 182 dni, a jeżeli nie-

zdolność do pracy spowodowana została gruźlicą - nie dłużej niż przez 270 dni (art. 8 tej ustawy). Zgodnie z art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r., okres trwania niezdolności do pracy z powodu choroby jest okresem zasiłkowym, do którego wlicza się wszystkie okresy nieprzerwanej niezdolności do pracy, jak również okresy niemożności wykonywania pracy z innych przyczyn wymienionych w art. 6 ust. 2 ustawy. Nadto, do okresu zasiłkowego wlicza się okresy poprzedniej niezdolności do pracy, spowodowanej tą samą chorobą, jeżeli przerwa pomiędzy ustaniem poprzedniej, a powstaniem ponownej niezdolności do pracy nie przekraczała 60 dni (art. 9 ust. 2). Świadczenie rehabilitacyjne, z kolei, przysługuje ubezpieczonemu, który po wyczerpaniu zasiłku chorobowego jest nadal niezdolny do pracy, a dalsze leczenie lub rehabilitacja lecznicza rokuje odzyskanie zdolności do pracy (art. 18 ust. 1).

Kluczowe znaczenie dla oceny prawidłowości zaskarżonego wyroku, a pośrednio decyzji organu rentowego, ma wykładnia art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r., zgodnie z którym ubezpieczony wykonujący w okresie orzeczonej niezdolności do pracy pracę zarobkową lub wykorzystujący zwolnienie od pracy w sposób niezgodny z celem tego zwolnienia traci prawo do zasiłku chorobowego za cały okres tego zwolnienia. Tę regułę stosuje się również do świadczenia rehabilitacyjnego z mocy odesłania zawartego w art. 22 ustawy. Wykładnia językowa tego przepisu prowadzi do wniosku, że określa on alternatywnie dwa przypadki, w których ubezpieczony traci prawo do zasiłku (świadczenia rehabilitacyjnego). Pierwszy dotyczy wykonywania pracy zarobkowej w okresie orzeczonej niezdolności do pracy, a drugi wykorzystania zwolnienia od pracy w sposób niezgodny z celem zwolnienia.

W dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego prezentowane jest stanowisko, że pracą zarobkową, której wykonywanie w okresie orzeczonej niezdolności do pracy, powoduje utratę prawa do zasiłku chorobowego lub świadczenia rehabilitacyjnego jest każda aktywność ludzka zmierzająca do osiągnięcia zarobku, w tym pozarolnicza działalność gospodarcza, choćby nawet polegała na czynnościach nieobciążających w istotny sposób organizmu ubezpieczonego (por. wyrok z dnia 5 kwietnia 2005 r., I UK 370/04, OSNP 2005 nr 21, poz. 342; OSP 2006 nr 12, poz. 134 z glosą J. Jankowiaka). Wykonywanie pracy zarobkowej w rozumieniu art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. polega na podjęciu działań stanowiących realizację obowiązków pracowniczych lub wynikających z innego stosunku prawnego obejmującego świadczenie pracy, zwłaszcza gdy aktywność ubezpieczonego nie ogranicza się do czynności incydentalnych (wyłącznie do podpisania dokumentów), lecz obej-

muje ponadto udział w rozmowach z kontrahentami (wyrok z dnia 5 października 2005 r., I UK 44/05, OSNP 2006 nr 17-18, poz. 279). Odpłatne wykonywanie przez radcę prawnego w czasie zwolnienia lekarskiego czynności zawodowych (podpisywanie dokumentów, reprezentacja przed sądem, sporządzanie pism procesowych, udzielanie porad prawnych, przeprowadzenie szkolenia) oznacza wykonywanie pracy zarobkowej w rozumieniu art. 17 ust. 1 ustawy i jest wystarczającą przyczyną utraty prawa do zasiłku chorobowego, zwłaszcza gdy wykonywane czynności wymagają pewnego wysiłku intelektualnego (np. przygotowanie wykładu w ramach szkolenia zawodowego, zapoznanie się z dokumentami, sprawdzenie przepisów prawnych) i wysiłku fizycznego (dojście do sądu i udział w rozprawach, dojazd do innej miejscowości i przeprowadzenie tam szkolenia; por. wyrok z dnia 14 grudnia 2005 r., III UK 120/05, OSNP 2006 nr 21-22, poz. 338). W wyroku z 20 stycznia 2005 r., I UK 154/04 (OSNP 2005 nr 19, poz. 307; OSP 2006 nr 4, poz. 43 z glosą U. Jackowiak), Sąd Najwyższy uznał, że członek rady nadzorczej spółki akcyjnej, który pobiera wynagrodzenie z tego tytułu oraz wynagrodzenie z tytułu oddelegowania do stałego indywidualnego wykonywania czynności nadzorczych, świadczy pracę zarobkową w rozumieniu art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r.

W orzecznictwie jest też prezentowana interpretacja, według której wykonywanie pewnych czynności nie jest kwalifikowane jako praca zarobkowa w rozumieniu art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. Na przykład, uzyskiwanie przez pracownika pobierającego zasiłek chorobowy innego dochodu, niepołączonego z osobistym wykonywaniem innej pracy zarobkowej, nie stanowi przesłanki pozbawienia pracownika prawa do zasiłku chorobowego, zwłaszcza gdy ubezpieczony nie wykonywał żadnej pracy fizycznej, a jego udział w realizacji zlecenia ograniczał się do podpisania umowy i odbioru pieniędzy (wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 23 maja 1997 r., III AUa 155/97, Prawo Pracy 1997 nr 7, s. 45). Udział wspólnika spółki cywilnej, którego wkład nie polega na świadczeniu usług w zysku wypracowanym przez innych wspólników, nie jest wykonywaniem pracy zarobkowej w okresie orzeczonej niezdolności do pracy (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 maja 2005 r., I UK 275/04, OSNP 2006 nr 3-4, poz. 59; Prawo Spółek 2006 nr 11, s. 54 z glosą P. Bielskiego). Podpisanie w trakcie zwolnienia lekarskiego dokumentów finansowych sporządzonych przez inną osobę nie może być traktowane jako prowadzenie działalności gospodarczej powodujące utratę prawa do zasiłku chorobowego w sytuacji, gdy ubezpieczona nie zajmowała się konkretnymi działaniami wprost wynikającymi z ro-

dzaju prowadzonej przez siebie działalności gospodarczej (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2002 r., II UKN 710/00, OSNP 2003 nr 20, poz. 498). W orzeczeniach tych podkreśla się, że pozbawienie prawa do zasiłku powinno nastąpić wówczas, gdy w trakcie zwolnienia lekarskiego są wykonywane przez przedsiębiorcę w jego zakładzie konkretne czynności związane wprost z działalnością gospodarczą, w tym nadzór nad zatrudnionymi pracownikami, obsługa klientów, przyjmowanie i wydawanie materiałów itp. W wyroku z dnia 7 października 2003 r., II UK 76/03, (OSNP 2004 nr 14, poz. 247), Sąd Najwyższy wywiódł, że przy stosowaniu art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. należy odróżnić „pracę zarobkową” wykonywaną jednoosobowo w ramach działalności gospodarczej, od formalnoprawnych czynności, do jakich jest zobowiązany ubezpieczony będący jednocześnie pracodawcą. Zdaniem Sądu Najwyższego, w przypadku osób prowadzących działalność gospodarczą wykonywaniem pracy zarobkowej jest nie tylko wykonywanie konkretnej pracy, ale również wszelkie czynności związane z prowadzeniem tej działalności, w czym mieści się nadzór nad nią, podpisywanie faktur, czy rachunków, sporządzenie deklaracji dotyczącej zatrudnianych pracowników i działania firmy. Z tego względu przepisem art. 17 ust. 1 ustawy nie są objęte „formalnopravne czynności” ubezpieczonego przedsiębiorcy. Wynika z tego, że ocena, czy prowadzący działalność gospodarczą podjął pracę zarobkową w czasie korzystania z zasiłku chorobowego, zależy od okoliczności konkretnej sprawy, w tym zwłaszcza od rodzaju i zakresu prowadzonej działalności oraz rodzaju czynności, które wykonywał.

W ustalonym stanie faktycznym sprawy, nie można zgodzić się ze skarżącą, że podpisanie umów z komisją egzaminacyjną i uczestnictwo w przeprowadzeniu egzaminu zawodowego nie było wykonywaniem pracy zarobkowej w ramach prowadzonej przez nią działalności gospodarczej. Pojęcie działalności gospodarczej obejmuje bardzo zróżnicowane postacie aktywności zarobkowej, od fizycznego wykonywania konkretnej pracy fizycznej do prowadzenia przedsiębiorstwa rozumianego jako zarządzanie nim (podejmowanie decyzji gospodarczych). Tylko sporadyczna, wymuszona okolicznościami i niewykraczająca poza zakres normalnej działalności, aktywność zawodowa może usprawiedliwiać zachowanie prawa do zasiłku chorobowego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 października 2006 r., II UK 44/06, OSNP 2007 nr 19 -20, poz. 295). Prowadzący działalność gospodarczą nie ma obowiązku spowodowania zaprzestania funkcjonowania zakładu (przedsiębiorstwa). W okresie niezdolności do pracy przedsiębiorstwo osoby prowadzącej działalność gospodarczą

z reguły nadal funkcjonuje (choć niekoniecznie w pełnym zakresie). A zatem przedsiębiorca, w razie ziszczenia się ryzyka socjalnego w postaci zaistnienia jego niezdolności do pracy, zachowuje możliwość uzyskiwania przychodów (choćby w niepełnej wysokości) w ramach działalności gospodarczej, a ponadto uzyskuje dodatkowy przychód ze środków Funduszu Ubezpieczeń Społecznych - zasiłek chorobowy (świadczenie rehabilitacyjne). W tym znaczeniu jest w sytuacji korzystniejszej względem pracownika, który zasiłek chorobowy otrzymuje w miejsce wynagrodzenia za pracę. Zasiłek chorobowy dla pracownika stanowi więc wyłączną rekompensatę utraconego wynagrodzenia. Dlatego należy przyjąć, że w przypadku przedsiębiorców uprawnionych do otrzymania zasiłku chorobowego w okresie niezdolności do pracy (mimo że mogą w dalszym ciągu uzyskiwać przychody z prowadzonej działalności gospodarczej), ich aktywność zawodowa powinna zostać ograniczona do minimum, a więc do spraw niezbędnych, służących jedynie utrzymaniu bieżącej działalności przedsiębiorstwa i niewykraczających poza jej normalny zakres.

Czynności skarżącej podjęte w okresie orzeczonej niezdolności do pracy i pobierania z tego tytułu zasiłku chorobowego, polegające na zawarciu w marcu i czerwcu 2005 r. umów w sprawie zapewnienia warunków do przeprowadzenia szkoleń egzaminatorów, wykraczały poza wykonywanie bieżącego nadzoru nad działalnością prowadzonego przez nią przedsiębiorstwa. Nie ma przy tym znaczenia, że jej rola sprowadzała się tylko do podpisania umów w domu i odesłania ich pocztą kontrahentowi, a wszelkie czynności związane z wykonaniem umów należały do pracowników zakładu. Istotne jest, że zawarcie tych umów i ich realizacja doprowadziło (w każdym razie zmierzało) do wygenerowania dodatkowego przychodu. Tym bardziej nie można uznać racji skarżącej, że jej udział w pracach komisji egzaminacyjnej nie powinien powodować utraty prawa do zasiłku chorobowego (świadczenia rehabilitacyjnego). Ubezpieczona brała osobisty udział w pracach komisji egzaminacyjnej i otrzymała z tego tytułu wynagrodzenie, a więc uzyskała dodatkowy przychód, oprócz świadczenia ubezpieczeniowego. Bez znaczenia jest przy tym, że wykonywanie funkcji egzaminatora nie kolidowało ze wskazaniami zawartymi w zwolnieniu lekarskim. Dla zastosowania art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. wystarczające jest bowiem stwierdzenie podjęcia pracy zarobkowej i uzyskania z tego tytułu przychodu, a wówczas niekonieczne jest wykonywanie tych czynności wbrew zaleceń lekarza. W tej części zarzuty skargi kasacyjnej są nietrafne.

Skarga jest natomiast zasadna w części dotyczącej okresu, za jaki skarżąca powinna być pozbawiona prawa do świadczenia z ubezpieczenia chorobowego. Przepis art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. ma charakter wyjątkowy (sankcyjny) i użytego w nim zwrotu „za cały czas zwolnienia”, nie można interpretować rozszerzająco z uwagi na represyjną funkcję tej regulacji (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 lipca 2000 r., II UKN 634/99, OSNAPiUS 2002 nr 2, poz. 48). Analiza treści art. 8, art. 9 ust. 1 i art. 17 ust. 1 ustawy wskazuje, że ustawodawca odróżnia pojęcie „okres trwania niezdolności do pracy z powodu choroby” (okres zasiłkowy) od pojęcia „orzeczonej niezdolności do pracy” (zwolnienia od pracy). Z art. 8 i 9 ust. 1 ustawy wynika, że okres (trwania) niezdolności do pracy z powodu choroby (okres zasiłkowy) to wszystkie okresy nieprzerwanej niezdolności do pracy. Natomiast według art. 17 ust. 1 ustawy, utrata prawa do zasiłku dotyczy „całego okresu tego zwolnienia”, a nie całego okresu zasiłkowego. „Cały okres tego zwolnienia” to „okres zwolnienia od pracy” lub „okres orzeczonej niezdolności do pracy”, gdyż tymi pojęciami posłużono się w art. 17 ust. 1. Oznacza to, że utrata prawa do zasiłku nie dotyczy całego okresu zasiłkowego (wszystkich okresów nieprzerwanej niezdolności do pracy), lecz całego okresu zwolnienia od pracy (orzeczonej niezdolności do pracy). Dalsza analiza wskazuje, że okres zwolnienia od pracy (orzeczonej niezdolności do pracy) to okres, na który ubezpieczony uzyskał zwolnienie (zaświadczenie) lekarskie. Wynika to z art. 17 ust. 2 ustawy, który wyraźnie stanowi o „zaświadczeniu lekarskim”, a nadto z zasad orzekania o niezdolności do pracy. Zgodnie z art. 53 ust. 1 ustawy, przy ustalaniu prawa do zasiłków i ich wysokości dowodami stwierdzającymi czasową niezdolność do pracy z powodu choroby są zaświadczenia lekarskie, wystawiane przez upoważnionego lekarza na odpowiednim druku (tzw. ZUS ZLA), w których zamieszcza się informacje na temat okresu orzeczonej czasowej niezdolności do pracy (art. 55 ust. 1 i 2). A więc, „orzeczona niezdolność do pracy” to czasowa niezdolność do pracy, stwierdzona zaświadczeniem lekarskim. Na podstawie art. 55 ust. 7 ustawy Minister Zdrowia wydał rozporządzenie z dnia 22 lipca 2005 r. w sprawie orzekania o czasowej niezdolności do pracy (Dz.U. Nr 145, poz. 1219), które określa „szczegółowe zasady orzekania o czasowej niezdolności do pracy przez lekarza” (§ 1 ust. 1), w tym co obejmuje „okres orzeczonej niezdolności do pracy” (§ 6 ust. 1). Nadto, w § 1 ust. 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 27 lipca 1999 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu kontroli prawidłowości wykonywania zwolnień lekarskich od pracy oraz formalnej kontroli zaświadczeń lekar-

skich (Dz.U. Nr 65, poz. 743) stwierdzono, że kontrolę prawidłowości wykorzystywania zwolnień lekarskich od pracy z powodu choroby dokonują płatnicy składek na ubezpieczenie chorobowe, zgłaszający do ubezpieczenia chorobowego powyżej 20 ubezpieczonych, a do obowiązków płatnika składek należy także kontrola formalna zaświadczeń lekarskich stanowiących podstawę zwolnienia od pracy (§ 1 ust. 2). Kontrola prawidłowości wykorzystywania zwolnień lekarskich od pracy z powodu choroby polega przy tym na ustaleniu, czy ubezpieczony w okresie orzeczonej niezdolności do pracy nie wykonuje pracy zarobkowej lub czy nie wykorzystuje zwolnienia lekarskiego od pracy w sposób niezgodny z jego celem (§ 5 ust. 1). Prowadzi to do wniosku, że zwrot „cały okres zwolnienia” (od pracy) użyty w art. 17 ust. 1 *in fine* ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. należy rozumieć jako okres czasowej niezdolności do pracy z powodu choroby wynikający z zaświadczenia lekarskiego (zwolnienia lekarskiego).

Powyższe prowadzi do konkluzji, że w sytuacji, gdy ubezpieczony przebywa na zwolnieniach lekarskich (legitymuje się czasową niezdolnością do pracy zarobkowej) na podstawie wydanych przez uprawnionego lekarza kilku zaświadczeń lekarskich, dotyczących kolejno następujących po sobie okresów, to każdy z nich (wskazany w poszczególnych zaświadczeniach lekarskich) podlega odrębnej ocenie z punktu widzenia utraty prawa do zasiłku chorobowego na podstawie art. 17 ust. 1 ustawy. Utrata prawa do zasiłku chorobowego dotyczy natomiast tylko tego z okresów objętych zaświadczeniem (zwolnieniem) lekarskim, w którym nastąpiło podjęcie pracy zarobkowej, a nie całego okresu zasiłkowego.

Z tych względów, Sąd Najwyższy na podstawie 398¹⁵ § 1 i art. 108 § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

=====